

НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА МЕДИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
БІБЛІОТЕКА ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
СЕКЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ

МЕДИЧНІ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ: ДОСЯГНЕННЯ, МОЖЛИВОСТІ, ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали XXII
міжнародної науково-практичної конференції
16–17 жовтня 2024 р.
м. Тернопіль

НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА МЕДИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
БІБЛІОТЕКА ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
СЕКЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ

МЕДИЧНІ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ: ДОСЯГНЕННЯ, МОЖЛИВОСТІ, ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали
XXII міжнародної науково-практичної конференції
16–17 жовтня 2024 р.
м. Тернопіль

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА	5
ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: З ДОСВІДУ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ	8
ПРОЦІВ Олена, ГАВРИЩАК Ігор	
МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ КНИГОЗБІРНИ У ФОРМУВАННІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ СВОЇХ КОРИСТУВАЧІВ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	12
БОРОВИК Ольга	
ВІДДІЛ МЕДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ — ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ	16
БАЧИНСЬКИЙ Валерій	
РОБОТА ВІДДІЛУ МЕДИЧНИХ НАУК ВОУНБ ІМЕНІ В. ОТАМАНОВСЬКОГО: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	19
ВИНОГРАДСЬКА Юлія	
JAN WEDEL - FILANTROP, WŁAŚCICIEL FABRYKI E. WEDEL S. A.	22
KRÓLIKOWSKI Krzysztof	
ДИРЕКТОРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ: ЇХ ВНЕСОК У ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗБУДОВУ ІНСТИТУЦІЇ	24
ОСТАПЕНКО Тетяна	
БІБЛІОТЕКА БДМУ – 80 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ. ІСТОРІЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ	31
КІСЕЛИЦЯ Ганна, ГІМЧИНСЬКА Олена	
ЛІКАРСЬКА КОМІСІЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА (1898–2023) КРІЗЬ ПРИЗМУ БІОГРАФІСТИКИ	34
НАДРАГА Марта	
ПАРТНЕРСТВО І ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ПІД ЧАС ВІЙНИ У НАЦІОНАЛЬНІЙ НАУКОВІЙ МЕДИЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ УКРАЇНИ	37
КИРІЙ Світлана	
ВІДКРИТІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ ЯК ВІДПОВІДЬ НА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ У НАВЧАННІ	40
ПАВЛЕНКО Тетяна	
МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНИХ ПОСЛУГ	44
МУСІЄНКО Тетяна	
ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ БІБЛІОТЕКАРІВ В УПРАВЛІННІ ДОСЛІДНИЦЬКИМИ ДАНИМИ КОНФІДЕНЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ	49
ПЕТРУНОВСЬКА Світлана	
ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ В РОКИ ВІЙНИ: З ДОСВІДУ РОБОТИ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	53
КІРІШЕВА Олена	
НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ	68
КЛИМЕНКО Оксана, СОКУР Олена	
ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ ЯК ДОКУМЕНТАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ УНІВЕРСИТЕТУ	72
КРАВЧУК Неліна, МЕЛЬНИК Майя	
ПОЧАТОК СПІВПРАЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ І МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ КОРОЛІВСЬКОГО КОЛЕДЖУ ЛІКАРІВ ЕДИНБУРГУ (ROYAL COLLEGE OF PHYSICIANS OF EDINBURGH): ПЕРШІ КРОКИ У РОЗВИТКУ ПАРТНЕРСТВА ІЗ БІБЛІОТЕЧНИМИ ФАХІВЦЯМИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ	76
ПАСЬКО Ірина	

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК «СЛОВНИКИ ТА ЕНЦИКЛОПЕДІЇ З МЕДИЦИНИ І СУМІЖНИХ ГАЛУЗЕЙ ЗНАТЬ У ФОНДІ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ» ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОШУКУ З ПРОБЛЕМ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	79
САМЧУК Лариса	
НАУКОВА РОБОТА ПРОВІДНИХ МЕДИКІВ ПОЛІСЬКОГО КРАЮ У КОНТЕКСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ФОНДІВ БІБЛІОТЕКИ	83
ВАСЮХА Людмила	
ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В БІБЛІОТЕЧНІЙ СФЕРІ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ	87
СТЕПЧЕНКО Любов	
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ І СЕРВІСНІ ФОРМИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ НААН УКРАЇНИ	89
ТАТАРЧУК Людмила	
ВОЛОДИМИР БЕЦ – ФУНДАТОР НЕЙРОНАУК В УКРАЇНІ	93
МАЛІШЕВСЬКА Наталія	
СТОРІНКА МЕДИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ПРИКОРДОННЯ (1919–1939 РР.)	98
БУЛАХ Світлана	
БІБЛІОТЕРАПІЯ: ЦІЛЮЩА ДІЯ КНИГИ	102
КУЛІЄВА Тамара	
ФРАНЦІШЕК КОКОТ – ПІОНЕР НЕФРОЛОГІЇ У СХІДНІЙ ЄВРОПІ (ДО 95-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)	105
БІЛА Людмила	
КНИГИ ЯК ХРАНИТЕЛІ ПАМ'ЯТІ ПРО ЛІКАРІВ ВІННИЧЧИНИ	108
МАЗУР Ольга	
ЕКСКУРСІЇ ЯК СКЛАДНИК СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ	112
КРИЛАТОВА–ШЕХОВЕЦЬ Наталя	
ПАТРІАРХ СТОМАТОЛОГІЇ УКРАЇНИ: КОЛЕКЦІЯ ЮРІЯ ЙОСИПОВИЧА БЕРНАДСЬКОГО У ФОНДІ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ (ННМБУ)	116
ОСТАПЕНКО Тетяна, ПРАВОВЕРОВА Лілія	
СПОДВИЖНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ІЛЛІ ОСИПОВИЧА ФРУМІНА (1876–1945): ДО 105-РІЧЧЯ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ ДУ «ІНСТИТУТ ТРАВМАТОЛОГІЇ ТА ОРТОПЕДІЇ НАМН УКРАЇНИ»	122
НЕМИРОВИЧ–БУЛГАКОВА Оксана	
БІБЛІОТЕЧНИЙ ВИМІР: НА ШЛЯХУ ДО ПРОФЕСІЙНИХ УСПІХІВ (ДО 90-РІЧЧЯ КНИГОЗБІРНИ ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)	127
БОРОВИК Ольга, КАЛАЙДА Світлана	
СПІЛЬНИЙ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИЙ ПРОЄКТ «ЛІКАР МАРМОРШТЕЙН М. І.»	130
РОМАНЮК Оксана, ГАРІНА Наталія	
ВІДДАНІСТЬ ПРОФЕСІЇ. ЕКСКУРС В МИНУЛЕ ОБЛАСНИХ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ	133
НАУМЕНКО Світлана	
ЛІКАРІ ПОДІЛЬСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ – ВИДАТНІ ДІЯЧІ МЕДИЦИНИ ПОЛЬЩІ	140
МЕЛЬНИК Майя	
ПРОЄКТ КОРПОРАТИВНОЇ КАТАЛОГІЗАЦІЇ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (З ДОСВІДУ ННМБУ)	144
КОЦЮРА Євгенія, ПАНФІЛОВА Алла	
УКРАЇНСЬКА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА ПРЕДМЕТНІ РУБРИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ США В МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ	148
МАКАРЕНКО Антоніна	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК	152
ШКОДА Юрій	

НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ ДУ «ІНСТИТУТ НЕЙРОХІРУРГІЇ ІМЕНІ АКАДЕМІКА А. П. РОМОДАНОВА НАМН УКРАЇНИ» – 95 РОКІВ	154
КРИЧУН Світлана	
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІБЛІОТЕЧНОГО ФОНДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ	159
ЛУК'ЯНЕЦЬ Наталія	
РОБОТА З БАЗОЮ ДАНИХ «КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ ДАТ» У БІБЛІОТЕЦІ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	162
СМОЛЕНЦЕВА Алла, КІСЕЛИЦЯ Ганна	
ОСОБЛИВОСТІ РЕЗИЛЕНТНОСТІ БІБЛІОТЕКАРІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ	165
ЛУКОМСЬКА Світлана	

ВІДКРИТІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ ЯК ВІДПОВІДЬ НА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ У НАВЧАННІ

Павленко Тетяна Борисівна

заступниця директорки

Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету,
м. Харків

tb.pavlenko@knmu.edu.ua • ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5525-4652>

Анотація. Розглянуто переваги відкритих освітніх ресурсів (OER) як сукупності контенту, технологій та правил доступу, що має перетворюючий потенціал для освіти та навчання в умовах глобальної цифровізації. Наведені певні проблеми та виклики, які постають під час реалізації концепції OER, в тому числі в українському контексті. Акцентовано увагу на інтеграції стійких практик OER в освітнє середовище, що є одним із нагальних завдань університетських бібліотек. Запропоновано низку перспективних напрямів в цій сфері для Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету.

Ключові слова: Open Educational Resources, OER, відкрита освіта, відкритий доступ, освітній контент, відкриті освітні ресурси, ліцензії Creative Commons, навчання, викладання, університетські бібліотеки.

OPEN EDUCATIONAL RESOURCES AS A RESPONSE TO MODERN LEARNING CHALLENGES

Pavlenko T. B.

Deputy Director of the Scientific Library National Medical University, Kharkiv
tb.pavlenko@knmu.edu.ua • ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5525-4652>

Abstract. Considered the advantages of open educational resources (OER) as a set of content, technologies and access rules, which has a transformative potential for education and training in the conditions of global digitalization. Certain problems and challenges that arise during the implementation of the OER concept, including in the Ukrainian context, are presented. Attention is focused on the integration of sustainable OER practices into the educational environment, which is one of the urgent tasks of university libraries. A number of promising directions in this field are proposed for the Scientific Library of the Kharkiv National Medical University.

Keywords: Open Educational Resources, OER, open education, open access, educational content, Creative Commons licenses, learning, teaching, university libraries.

Умовах глобальної цифровізації освітнього середовища університетські спільноти активно шукають доступні та безкоштовні альтернативи традиційному навчальному контенту. Задовольняють цю потребу різноманітні засоби відкритих освітніх ресурсів (Open Educational Resources, OER). Саме тому динаміка створення і використання OER в світі постійно зростає: так, у 2006 р. їх налічувалось 140 млн, у 2014 р. – 882 млн, а у 2016 р. – вже понад 1,2 млрд [5]. На жаль, більш нових даних знайти не вдалося, але й ці цифри достатньо красномовні.

Рух відкритих освітніх ресурсів бере початок у 90-х роках минулого століття, а з 2001 р. почав досягати світового масштабу, коли Массачусетський Технологічний Інститут (MIT) ініціював власний проєкт OpenCourseWare, надавши вільний мережевий доступ до матеріалів всіх навчальних курсів закладу. Один із засновників проєкту, професор Лерман, підкреслив, що «...продаж контенту або інші способи його комерціалізації в сучасних умовах виглядають менш привабливими, ніж пошук шляхів для його вільного розповсюдження...» [2].

Згодом ініціативу MIT підтримали інші впливові навчальні заклади та міжнародні організації. У 2002 р. термін «Open Educational Resources» був запропонований на глобальному Форумі ЮНЕСКО [1, с. 24] і в подальшому отримав розвиток як концепція в низці прийнятих програмних документів: Кейптаунській декларації відкритої освіти (2007 р.), Комюніке Всесвітньої конференції з вищої освіти (2009 р.), Паризькій Декларації про відкриті освітні ресурси (2012 р.), Рекомендаціях ЮНЕСКО щодо відкритих освітніх ресурсів (2019 р.), Мандаті ЮНЕСКО щодо відкритих освітніх ресурсів (2023 р.) та ін.

Відповідно до рекомендацій ЮНЕСКО [4], OER – це навчальні, методичні та дослідницькі матеріали будь-якого формату і на будь-якому носії, які є суспільним надбанням або захищені правами інтелектуальної власності, але поширюються під відкритою ліцензією, що дозволяє безкоштовний доступ до них, їх повторне використання, переробку, адаптацію і наступне розповсюдження іншими особами.

За два десятиліття університети світу напружували певний досвід щодо створення, розвитку та просування OER з метою зниження ресурсних витрат, покращення якості навчальних програм та викладання. Академічне співтовариство розглядає OER як сукупність контенту, технологій та правил доступу.

За типом представлення інформації OER діляться на чотири групи: текст, зображення, відео, мультимедіа. За видом ці ресурси досить різноманітні: повні курси або програми, навчальні матеріали та модулі, рекомендації для студентів та методики викладання, підручники, наукові статті, відеоролики, засоби оцінки, інтерактивні матеріали, бази даних, програмне забезпечення та будь-які інші корисні з освітньої точки зору матеріали. Чимало з них поширюється не тільки в електронній, а й у друкованій формі. Модульність і варіативність форматів та носіїв дає можливість модифікувати контент в нових комбінаціях залежно від конкретної освітньої діяльності та контексту. Основним принципом OER є публікація на умовах відкритих ліцензій авторського права «творчих спільнот» Creative Commons.

При цьому слід взяти до уваги кілька суттєвих зауважень: термін «відкриті освітні ресурси» не є синонімом онлайн-навчання, електронного навчання або мобільного навчання [3, V]. Відкриті освітні ресурси та електронні освітні ресурси – теж не ідентичні поняття. OER мають вільний доступ, але не всі доступні ресурси є відкритими по суті. Також не слід ототожнювати відкриті і безкоштовні ресурси.

Відкрито ліцензовані освітні ресурси створюються широким колом учасників з різних сфер, серед яких:

- Викладачі, які активно діляться своїми навчальними матеріалами – уроками, презентаціями, завданнями та іншими ресурсами для використання в класі.
- Академічні установи – університети, коледжі, інші заклади, які розробляють OER в рамках своїх академічних програм – лекції, підручники та посібники, інтерактивні курси, навчальні об'єкти, наукові статті та інші матеріали.
- Уряди, державні та міжнародні організації, які розглядають створення та поширення відкритих ресурсів як складову своїх ініціатив у сфері освіти та розвитку.
- Неприбуткові організації, що спрямовують зусилля на створенні та поширенні OER для підтримки доступу до освіти певних регіонів або груп людей.
- Приватні компанії та організації, які долучаються до створення відкритого контенту в межах своїх корпоративних соціальних програм або комерційних проєктів.
- Вільні спільноти та окремі волонтери.

Зазвичай OER акумулюються в окремих цифрових колекціях чи інституційних репозитаріях і поширюються онлайн. Творці відкритого контенту можуть розміщувати свої ресурси і на спеціалізованих сайтах та онлайн-платформах для відкритого навчання. Також існують окремі ініціативи та консорціуми, які підтримують відкритий доступ і допомагають університетам розміщувати власні матеріали.

Паралельно із постійним збільшенням кількості OER відбувається розвиток створення потужних агрегаторів з інтегрованими інструментами пошуку та фільтрації контенту.

На користь створення OER свідчать такі аргументи глобального рівня:

- Збільшення доступності освіти незалежно від соціального статусу чи географічної локації людини.
- Зниження витрат на освіту і забезпечення здобувачів навчальними матеріалами.
- Персоналізація навчання, сприяння інклюзивності та безбар'єрності освіти.
- Підтримка безперервного навчання, сприяння самоосвіті протягом життя у будь-якому віці та в будь-який час.
- Стимулювання інновацій та творчості залежно від конкретної освітньої діяльності, навчальної програми та контексту, розвиток відкритої педагогіки, залучення до співпраці студентів.
- Глобальний обмін знаннями та сучасними практиками викладання, розвиток міжнародної спільноти освітян, сприяння удосконаленню та підвищенню якості навчання.

Але незважаючи на численні переваги, при реалізації ідеї відкритості постають певні проблеми та виклики. Ось кілька головних:

- Різноманітність навчальних потреб при постійно зростаючих кількісних обсягах освітніх ресурсів, недостатня структурованість баз даних, що веде до пошукових складнощів.
- Забезпечення якості, достовірності і актуальності інформації, що потребує додаткової оцінки авторитетності і надійності окремих ресурсів або колекцій, а нерідко й ретельної адаптації з урахуванням галузевої чи інституційної специфіки.
- Врегулювання питань інтелектуальної власності та ліцензування, уникнення юридичних проблем і конфліктів. Управління авторськими правами та ліцензіями є гарантією забезпечення законності і балансу між відкритістю та захистом прав авторів.

1. <https://ocw.mit.edu/>
2. <https://creativecommons.org/>

- Необхідність підтримки ресурсної інфраструктури для забезпечення тривалості та стабільності проєкту, що може вимагати значних витрат на створення, оновлення та розповсюдження контенту.
- Відсутність певного рівня знань та цифрових навичок як у розробників освітніх ресурсів, так і користувачів, мовні бар'єри, недостатня мотивація і поінформованість щодо концепції відкритих освітніх ресурсів, упередженість і більша впевненість у використанні традиційних джерел інформації.
- Технологічні проблеми, пов'язані з неспроможністю використання мережевих ресурсів в місцях з обмеженим доступом до Інтернету або в регіонах, менш розвинених технічно.

Слід зазначити, що більшість негативних факторів можна подолати чи врегулювати за допомогою відповідних заходів.

В Україні концепція відкритості та вільного поширення інформації втілюється, перш за все, через систему університетських репозитаріїв. Перший з них було створено у 2006 р. і сьогодні переважна більшість вишів України має власні електронні архіви публікацій. З 2016 р. працює також Національний репозитарій академічних текстів.

Важливим кроком є державне врегулювання нормативно-правової бази і прийняття документів, що регламентують окремі аспекти підготовки та використання електронних освітніх засобів: Положення про електронні освітні ресурси (2012 р.), Положення про електронний підручник (2018 р.), Вимоги до інтерактивного електронного додатка до підручника (2024 р.). Ці документи узгоджуються із положеннями законодавства України про освіту та стратегіями розвитку інформаційного суспільства, які наголошують на необхідності створення і використання якісного навчального контенту, розміщеного у відкритому доступі.

Також документально унормовано правові засади використання відкритих (публічних) ліцензій в Україні: затверджено Рекомендації щодо застосування вільних публічних ліцензій на використання об'єктів авторського права і суміжних прав (2010 р.), діє нова редакція Закону України Про авторське право і суміжні права (чинний з 01.01.2023 р.).

В цілому ідея OER бачиться перспективною в українському контексті, але потребує адаптації як на державному, так і на місцевому рівнях, особливо за відсутності на цей час єдиної платформи вітчизняного освітнього контенту. Тому її здійснення в закладах вищої освіти здебільшого на етапі вивчення і обговорення. Втім, є й позитивні результати, наприклад, пілотний проєкт впровадження моделі відкритих освітніх ресурсів в Українському державному університеті науки і технологій, м. Дніпро [6].

Тож яку стратегію слід обрати, щоб відкриті освітні ресурси дійсно стали важливим інструментом удосконалення навчання та викладання? Практичну допомогу учасникам освітнього процесу у вирішенні комплексу правових, організаційних, технічних та технологічних питань на різних рівнях надають Рекомендації ЮНЕСКО [3]. Узагальнення окремих положень програмного документу та світовий досвід дають підстави стверджувати, що формування інфраструктури OER є одним із нагальних завдань університетських бібліотек.

Виходячи з цього Наукова бібліотека Харківського національного медичного університету (НБ ХНМУ) акцентує увагу на інтеграції стійких практик OER в освітнє середовище вишу. Тож серед перспективних наступні напрями діяльності:

- Адвакація культури відкритої науки: просування принципів відкритої освіти та відкритого доступу; підвищення обізнаності спільноти про поняття, значимість і переваги OER.
- Курування контенту та організація доступу до зовнішніх OER: моніторинг світової мережі, пошук профільних ресурсів від авторитетних установ, їх відбір, систематизація та опис; створення зручної системи вебнавігаторів з розміщенням на сайті НБ ХНМУ.
- Управління колекціями OER власної генерації: участь в розробці інституційних політик та практик щодо створення та публікації OER; організація та підтримка власної колекції OER для зберігання і поширення матеріалів відповідно до відкритих стандартів.
- Промоція використання та адаптації OER: надання рекомендацій щодо пошуку OER, аналізу їх достовірності, критичної оцінки та відповідального використання на основі засад академічної доброчесності; консультування з питань відкритого ліцензування, підвищення рівня знань в галузі авторського права, інтелектуальної власності та політики конфіденційності; співпраця з іншими підрозділами університету в процесі інтеграції OER в навчальні плани та програми.
- Розвиток цифрової та інформаційної грамотності учасників освітнього процесу: проведення навчально-методичних та просвітницьких заходів, підготовка посібників та рекомендацій, надання консультацій.

Таким чином, середовище OER – зручний засіб на часі, що має перетворюючий потенціал для освіти та навчання в інтересах всіх зацікавлених сторін – здобувачів, викладачів, дослідників, навчальних закладів в цілому. Серед основних переваг OER – безкоштовність та публікація на умовах відкритих ліцензій авторського права. Відповідаючи на сучасні виклики гібридного навчання, OER є одним з вагомих чинників реалізації визначального принципу інформаційного суспільства – вільного обміну інформацією та знаннями.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Forum on the Impact of Open Courseware for Higher Education in Developing Countries: Final report UNESCO, Paris, 1-3 July 2002 [Electronic resource] : programme and meeting document / UNESCO. – [S. l.], 2002. – 30 p. – Mode of access: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pfo000128515> (date of access: 07.06.2024). – Title from the screen.
2. Goldberg C. Auditing Classes at M. I. T., on the Web and Free [Electronic resource] / C. Goldberg // The New York Times : today's paper. – 2001. – 4 April. – Mode of access: <https://www.nytimes.com/2001/04/04/us/auditing-classes-at-mit-on-the-web-and-free.html> (date of access: 07.06.2024). – Title from the screen.
3. Guidelines for open educational resources (OER) in higher education [Electronic resource] / Corporate author: UNESCO, Commonwealth of Learning. – Paris : UNESCO and Commonwealth of Learning, 2011. – 27 p. – Mode of access: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pfo000213605> (date of access: 07.06.2024). – Title from the screen.
4. Recommendation on Open Educational Resources (OER) [Electronic resource] / Corporate author: UNESCO. – Paris, 2019. – Mode of access: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-open-educational-resources-oer> (date of access: 07.06.2024). – Title from the screen.
5. State of the Commons [Electronic resource] : Creative Commons 2016 / Creative Commons. – Mode of access: <https://stateof.creativecommons.org/2016/> (date of access: 07.06.2024). – Title from the screen.
6. Колесникова Т. Відкриті освітні ресурси та відкриті підручники в контексті укріплення потенціалу лідерства бібліотек ЗВО в доступності знань [Електронний ресурс] / Т. Колесникова // Вісник Книжкової палати. – 2023. – № 7. – С. 3–15. – Режим доступу: <http://visnyk.ukrbook.net/issue/view/17040> (дата звернення: 07.06.2024). – Назва з екрана.

REFERENCE

1. Forum on the Impact of Open Courseware for Higher Education in Developing Countries: Final report UNESCO, Paris, 1-3 July 2002 [Electronic resource] : programme and meeting document / UNESCO. – [S. l.], 2002. – 30 p. – Mode of access: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000128515> (date of access: 07.06.2024). – Title from the screen [in English].
2. Goldberg C. Auditing Classes at M. I. T., on the Web and Free [Electronic resource] / C. Goldberg // The New York Times : today's paper. – 2001. – 4 April. – Mode of access: <https://www.nytimes.com/2001/04/04/us/auditing-classes-at-mit-on-the-web-and-free.html> (date of access: 07.06.2024). – Title from the screen [in English].
3. Guidelines for open educational resources (OER) in higher education [Electronic resource] / Corporate author: UNESCO, Commonwealth of Learning. – Paris : UNESCO and Commonwealth of Learning, 2011. – 27 p. – Mode of access: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000213605> (date of access: 07.06.2024). – Title from the screen [in English].
4. Recommendation on Open Educational Resources (OER) [Electronic resource] / Corporate author: UNESCO. – Paris, 2019. – Mode of access: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-open-educational-resources-oer> (date of access: 07.06.2024). – Title from the screen [in English].
5. State of the Commons [Electronic resource] : Creative Commons 2016 / Creative Commons. – Mode of access: <https://stateof.creativecommons.org/2016/> (date of access: 07.06.2024). – Title from the screen [in English].
6. Kolesnykova T. Vidkryti osvitni resursy ta vidkryti pidruchnyky v konteksti ukriplennia potentsialu liderstva bibliotek ZVO v dostupnosti znan [Electronic resource] / T. Kolesnykova // Visnyk Knyzhkovoï palaty. – 2023. – № 7. – S. 3–15. – Rezhym dostupu: <http://visnyk.ukrbook.net/issue/view/17040> (data zvernennia: 07.06.2024). – Nazva z ekrana [in Ukrainian].